

Kulcsár Judit
ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék
Témavezető: Szeibert Orsolya Ágnes PhD, habil. egyetemi docens

A gyámi vagyonkezelés szabályai és gyakorlata

1. Bevezetés

Jelen tanulmány a kiskorúak vagyonának védelméről szóló doktori értekezés részeként a kiskorúak vagyonának gyámi vagyonkezeléséről, aktuális helyzetéről, gyakorlatáról és szabályozásáról szól, elsősorban a hatályos szabályozás alapján. A korábbi szabályozásra csak utalok, mivel arról már korábban részletesen írtam.¹ 1997-től a nevelésbe vett gyermekek gyámságának eltérő szabályait a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) tartalmazta a Csjt.²-vel összhangban. A régi Ptk.³ és a Csjt. irányadó szabályai a gyámság általános szabályozását, míg a Gyvt. az állami gondoskodásban élők feletti gyámságra vonatkozó speciális szabályokat tartalmazták. A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) a végrehajtási, eljárási és gyámhatósági szabályokat tartalmazza. *A gyámok vagyonkezelési feladatai, szabályai tehát valamennyi gyámra egységesen vonatkoznak ezután.* A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2014-es hatálybalépésével a szabályozási rendszer megváltozott, hiszen megszűnt az önálló családjogi kódex, így a gyámság intézményét a Ptk. fogalmazta meg azzal, hogy a Gyvt., valamint a Gyer. továbbra is alapvető jogforrások maradtak e tárgykörben.

2. A gyámság és fajtái

A Ptk. 4:223. § szerint az a kiskorú, aki nem áll szülői felügyelet alatt,⁴ gyámság alá tartozik. Hiszen a kiskorú, mivel nem rendelkezik teljes

¹ Kulcsár Judit: A nevelésbe vett gyermekek vagyonának kezelése - megjelenés alatt

² 1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról, amely az új Ptk. hatálybalépésével 2014. március 15-től hatályát veszítette.

³ 1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről

⁴ A gyámhivatal a szülői felügyelet alatt álló gyermek részére rendel gyámot. A Gyer. 127. § (2) bekezdése határozza meg azon gyermekek körét, akik nem állnak szülői felügyelet alatt.

cselekvőképességgel,⁵ ezért törvényes képviselése elengedhetetlen.⁶ Ezt vagy a szülő, vagy a gyám képezi a kiskorú számára. A gyám a Ptk. szerint a gyámsága alatt álló gyermek gondozója, nevelője, vagyonának kezelője és a gyermek törvényes képviselője. *A gyámság tehát a modern jogrendszerben a szülői felügyeletet, a törvényes képviselést pótló, illetve a meglévőt bizonyos okok miatt kiegészítő jogintézmény.* Ennek megfelelően a kiskorú jogi helyzetétől, illetve a kiegészítés okától függően több fajtája lehet. A Ptk. szabályozza generálisan a gyámságot, valamint fajtáit is megnevezi.

Gyám lehet minden nagykorú személy, akivel szemben a Ptk. 4:233. § -ban meghatározott *kizáró ok nem áll fenn*, és személyében, körülményeiben alkalmas a gyámság ellátására. *Gyámul* – gyermekvédelmi gyám kivételével – az rendelhető, aki a *gyámi tisztséget vállalja*.⁷ A Ptk.-nak ellentmond, hogy a Gyer. 128. § (3a) bekezdése szerint a kirendelendő gyermekvédelmi gyám köteles írásban nyilatkozni a gyámi tisztség vállalásáról.

A Ptk. gyámság címszó alatt⁸ a következő kategóriákat sorolja fel.

a) *Nevezett* gyám az, akit a szülők előre megneveznek arra az esetre, amikor ők már nem tudják a szülői felügyeletet ellátni.

b) *A rendelt* gyám esetében a gyámhivatal választja ki azt a gyámot, aki a szülői felügyelet pótlása mellett a gyermek gondozását és nevelését is elvállalja. Ebben az esetben rengeteg szempontot kell figyelembe vennie, illetve néhány esetben bizonyos személyek kirendelése kötelező.⁹ A gyámrendelés gyámhivatalra vonatkozó részletszabályait a Gyer. 128-130.§-ai tartalmazzák.¹⁰

Ez az utóbbi *szülői felügyeletet pótló* gyámság kétféle lehet: a gyermekvédelmi gondoskodásba nem került gyermekek esetében *gyámságnak* hívjuk, míg az állami gondoskodásba, pontos jogszabályi

⁵ Bővebben: Kulcsár Judit: A jogképesség és cselekvőképesség szabályai, elméleti megközelítése a kiskorúak tekintetében. Themis 2015. december 142-153.

⁶ Gyer. 10. § (1) bekezdés; 127. § és Ptk. 4:225. §.

⁷ Ptk. 4:232. §

⁸ Ptk.4:223-4:233.§-ok

⁹ Ptk. 4:229. §

¹⁰ A vagyonkezelés szempontjából releváns teendői, hogy a gyámrendelés előtt megvizsgálja, hogy a gyermeknek van-e vagyona, és azt ki kezeli, illetve van-e a gyermeknek olyan vagyona vagy más ügye, melynek kezelése, intézése különös szakértelmet igényel. Beszerzi a gyermek ingó- és ingatlanvagyonáról készült leltárt, ha a gyámhivatal tudomással bír arról, hogy a gyermeknek van vagyona. A gyámrendelő határozat rendelkező része tartalmazza a vagyonleltár alapján az ingó- és ingatlanvagyon gyám kezelésébe adását, feltéve, hogy a gyermek rendelkezik vagyonnal, és a vagyonnal rendelkező gyermek vagyonkezelésére jogosult gyámja esetén a 158. § (1) bekezdése szerinti számadás gyámhivatalhoz történő benyújtásának időpontját, vagyonkezelő gyám kirendelése esetén annak a vagyonnak (vagyontárgynak) a megjelölését, amelyet a gyermeknek juttattak, és amelyre a vagyonkezelő gyám tevékenysége vonatkozik.

terminológiában *nevelésbe vett* gyermekek esetében ez a *gyermekvédelmi gyámság*. Itt az elhatárolás egyik szempontja az, hogy a gyermek személyes ellátásáról ki és hogyan gondoskodik. A Ptk. jelenleg a 4:230. §-ban úgy fogalmaz, hogy gyermekvédelmi gyámság alá tartozik az, akit nevelésbe vettek, az, akit ideiglenes hatállyal gyermekvédelmi nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben helyeztek el, és a szülője ellen a szülői felügyelet megszüntetése iránti per indult, vagy akinek szülője hozzájárult gyermeke titkos örökbefogadásához.¹¹ A „különösen” azt jelenti, hogy ez példálózó jellegű felsorolás. A Gyvt. 84. § (1) bekezdése rendelkezik a többi esetről, így arról, amikor a gyermek szülei ismeretlen helyen tartózkodnak, a gyermek a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény, valamint a menedéjogról szóló törvény szerint kísértől nélküli kiskorúnak minősül, vagy amikor a szülők bármilyen más okból nem gyakorolják szülői felügyeleti jogukat, és egyik esetben sem lehetséges *családbafogadó* gyám¹² kirendelése. A Gyer. 127. § szerint a gyámhivatal gyermekvédelmi gyámot és helyettes gyermekvédelmi gyámot rendel a gyermek részére, ha a szülő hozzájárult gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához. Ha a szülő hathetes életkornál fiatalabb gyermekének általa ismert személy részéről történő örökbefogadásához járult hozzá, és az örökbefogadás engedélyezését a megnevezett leendő örökbefogadó szülő egyidejűleg maga is kéri – alkalmassága esetén –, az örökbefogadni szándékozó személyt a gyámhivatal a gyermek családbafogadó gyámjává rendeli ki.

A gyermekvédelmi gyám a feladatait a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal létesített közalkalmazotti jogviszony keretében, önálló munkakörben látja el. A gyermekvédelmi gyámra a Gyvt.-ben meghatározott kivételekkel a Ptk. gyámságra vonatkozó rendelkezései az irányadóak.¹³

A gyámhatóság a gyermek számára a területi gyermekvédelmi szakszolgálat javaslata alapján, a gyermekvédelmi gyám kirendelésével egyidejűleg – a gyermekvédelmi gyám távolléte vagy feladatai ellátásában

¹¹ Ezeket az eseteket nevezetem összefoglalóan állami gondoskodásnak.

¹² A gyámhatóság hozzájárulhat ahhoz, hogy a szülő egészségi állapota, indokolt távolléte vagy más családi ok miatt a gyermeket a szükséges ideig más, általa megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza és nevelje, feltéve, hogy a családbafogadás a gyermek érdekében áll. A családba fogadó szülőt (szülőket) a gyámhatóság családba fogadó gyámmal rendeli. (Ptk. 4:229. §)

¹³ Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a nevelőszülőknél elhelyezett gyermek törvényes képviselőjére a gyermekvédelmi gyám mellé a gyámhatóság bizonyos esetekben kirendelheti a nevelőszülőt is – ha ő ezt vállalja – arra, hogy eljárjon a gyermek személyes okmányainak beszerzése érdekében, kérje a gyermek közgyógyellátásra való jogosultságának megállapítását és a gyermek tartózkodási engedélyének meghosszabbítását, törvényes képviselőként nyilatkozatot tegyen a gyermek tartózkodási engedélyének meghosszabbítására, eljárjon a gyermek iskolai beiratása, tanulói jogviszonyának, magántanulói jogállásának létesítése, megszüntetése ügyében.

való tényleges akadályoztatása esetén az azonnali döntést, intézkedést igénylő ügyekben a helyettesítés megoldása érdekében – *helyettes gyermekvédelmi gyámot* rendel ki.¹⁴

A gyermekvédelmi gyám tevékenységét a gyámhatóság irányítja és felügyeli, a gyermekvédelmi gyám feladatainak ellátásához szükséges feltételeket a területi gyermekvédelmi szakszolgálat biztosítja.

c) A meglévő szülői felügyeletet és a gyámságot is *kiegészítheti, illetve korlátozhatja az eseti gyám*, aki csak bizonyos ügyekben és esetekben van kirendelve a kiskorú mellé.¹⁵ Azonban, mint látható alább, az eseti gyám kirendelésére valamennyi fent nevezett jogszabály tartalmaz rendelkezéseket, a Ptk. ráadásul több helyen is.¹⁶

Az *érdekellentét* a gyermek és törvényes képviselője között az egyik legfőbb indok, amikor eseti gyám útján kell képviselni a kiskorút.¹⁷ A másik, amikor a törvényes képviselő tényleges akadály miatt nem járhat el, illetve ha sürgősen kell intézkedni, és a cselekvőképtelen vagy a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú személynek nincs törvényes képviselője vagy annak személye nem állapítható meg; továbbá ha a kiskorú jogainak megóvása érdekében szükséges.

A Gyvt.-ben szerepel az az eset, amikor a védelemben vétellel egyidejűleg vagy a gyermek védelemben vételének fennállása során a családi pótlékot természetben nyújtják a 68/C. § (1) szerint. A gyámhatóság, ahhoz, hogy a családi pótlékot természetben biztosítsa, a gyermek részére – figyelemmel korára, egyéni szükségleteire és az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményére – eseti gyámot rendel ki.

A gyámhatóság az eseti gyám által a családi pótlék felhasználásával összefüggésben a gyermeknek vagy családjának okozott kárért vétkességére tekintet nélkül, teljes mértékben felel. Az eseti gyám az

¹⁴ Gyvt. 90. §

¹⁵ Ld. a Gyer. 130/A. § (1) bekezdését.

¹⁶ Az egyik ilyen szabályozási hely a képviselő címszó alatt található, ld. Ptk. 6:20. §

¹⁷ A Ptk. 2:3. § alapján a gyermek részére már megszületése előtt gyámot kell kirendelni, ha ez jogainak megóvása érdekében szükséges, különösen, ha a gyermek és törvényes képviselője között érdekellentét van. A gyám kirendelése minden olyan esetben indokolt, ha a méhmagzat vagy a megszületendő gyermek akár vagyoni, akár családjogi viszonyok alanyává válik, és a szülők a gyermek törvényes képviselőjét nem képesek megfelelően ellátni. Az érdekellentétnek értelemszerűen a születendő gyermek és az anya között kell fennállnia olyan ügyben, ahol az anya, mint a méhmagzat képviselője, a születendő gyermeke rovására vagyoni vagy egyéb nem vagyoni előnyhöz jutna. De ide kell sorolni a nem önjogú anya esetét is. A Ptk. 4:163. § alapján a szülő – ha a Ptk. eltérően nem rendelkezik – nem képviselheti a gyermeket olyan ügyben, amelyben ő maga, házastársa, élettársa, egyenesági rokona vagy az ő törvényes képviselője alatt álló más személy a gyermekkel szemben ellenérdekű fél. Ha a gyermek ügyében a törvényes képviselőt gyakorló szülő törvény vagy a gyámhatóság rendelkezése, érdekellentét vagy más tényleges akadály miatt nem járhat el, a gyámhatóság a gyermeknek eseti gyámot rendel.

ügyben olyan jogkörrel jár el, mint a gyám. A gyám jogköre nem terjed ki azokra az ügyekre, amelyeknek ellátására eseti gyámot rendeltek.

d) A *vagyonkezelő gyám* is egyfajta eseti gyámnak tekinthető, bár ezt egyik jogszabály sem deklarálja. A megnevezést a Ptk. megítélésém szerint nem mindig következetesen használja. Vagyonkezelő gyámot kell tehát minden olyan esetben kirendelni, amikor nem a szülő, a gyám vagy a gyermek kezeli a vagyont.¹⁸ Ennek egyik esete, amikor a gyermek azzal a *kikötéssel* kapott vagyont, hogy azt szülei nem kezelhetik. Ilyenkor a gyámhatóság – a vagyont juttató személy javaslatának figyelembevételével – a vagyon kezelésére gyámot¹⁹ rendel ki. A vagyoni esetekben előforduló érdekellentétén túl akkor is gyámra bízható a vagyonkezelés, amikor a szülőktől szankcióként megvonják a vagyonkezelési jogosultságát. Ugyanis ha a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyónak kezelése során a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon *nem teljesítik* a kötelességüket, a szülők *vagyonkezelői jogát a gyámhivatal korlátozhatja vagy megvonhatja*²⁰, *kérelemre* vagy a gyermek érdekében *hivatalból*. A korlátozás azt jelenti, hogy egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve *korlátozhatja vagy vonhatja meg azt a szülőtől*.²¹ A Gyer. 26/A.§ (5) bekezdése szerint: *„Ha a gyámhivatalnak a család- és gyermekjóléti szolgálat, a család- és gyermekjóléti központ jelzése, a gyermek hozzátartozójának vagy más személynek a bejelentése alapján tudomására jut, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyónak kezelése tekintetében kötelességüket, a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik, a gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül – a (6) bekezdésben foglaltak figyelembevételével – azt alkalmazza, amellyel a legnagyobb biztonsággal óvható meg a gyermek vagyona. A gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül egyidejűleg többet is alkalmazhat.”* Valószínűleg a jogalkotó az (1) bekezdésben már megjelölt *„hivatalból vagy kérelemre”* induló ilyen eljárások pontosítását, illetve az alkalmazható szankciók kiválasztásának metodikáját szerette volna szabályozni ebben a bekezdésben. Itt tulajdonképpen a gyámhivatal hivatalos úton történő

¹⁸ Fogalmát az új Ptk. vezette be, és ez váltotta fel a vagyonkezelő eseti gondnok jogintézményét. Ellátja a gyámhivatal határozatában megjelölt vagyonnal kapcsolatos különleges szakértelmet igénylő feladatokat, amelyek alapvetően ingatlanvagyon esetén elsősorban az ingatlan vagy annak értékének megőrzése a gyermek számára. Lehetőség szerint bérbeadással gondoskodik az ingatlan fenntartásához szükséges költségek rendelkezésre állásáról; szükség szerint polgári pert indít annak érdekében, hogy az általa képviselt gyermek legjobb érdekei érvényesüljenek közös tulajdon esetén is; készpénz esetén felkutatja a megfelelően biztonságos befektetési formákat; ingóságok esetén gondoskodik a gyámhivatal által meghatározott őrzési módról; eleget tesz a gyámhatóság határozatában előírt számadási kötelezettségének.

¹⁹ Vagyonkezelő gyám

²⁰ Ptk. 4:159. §, valamint Gyer. 26. § (6) bekezdés

²¹ Gyer. 26/A. § (1) bekezdés

tudomás szerzését nevesíti, a valóban legtöbbször előforduló eseteket kiemelve, de bármely hatóság vagy bíróság is élhet ilyen bejelentéssel, hiszen az előtte folyó eljárás kapcsán például az adóhatóság is tudomást szerezhet a szülői vagyonkezelés nem megfelelő voltáról vagy más visszaélésről.

Eseti gyám kirendelését bármely érdekelt, hatóság kérheti, és annak hivatalból is helye van. A szülő eseti gyám kirendelése céljából köteles a gyámhatóságnak késedelem nélkül bejelenteni, ha ilyen okból az ügyben nem járhat el. Az eseti gyám az ügyben olyan jogkörrel jár el, mint a gyám.

3. A gyámi vagyonkezelés szabályai

3.1. Bevezetés

A gyám a gyermek érdekeinek megfelelően köteles a tevékenységét gyakorolni. A gyámnak tevékenysége során biztosítania kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő kiskorú²² az őt érintő döntések előkészítésében részt vehessen, véleményt nyilváníthasson.²³

Ha a Ptk. eltérően nem rendelkezik, a szülői felügyeletet gyakorló szülő jogaira és kötelezettségeire vonatkozó rendelkezéseket megfelelően kell alkalmazni a gyám jogaira és kötelezettségeire.

A vagyonkezelés a *törvényes képviselőt és szülői felügyelet* egyik részjogosítványa polgári jogunkban. A vagyonkezelés a kiskorúak tekintetében tehát elsősorban a törvényes képviselőként eljáró szülő, illetve gyám joga, aki a kiskorú nevében tesz meg jognyilatkozatokat, amelyek annak vagyonára vonatkoznak. Az alkalmazandó szabályok több helyen is szerepelnek a Ptk.-ban, illetve más jogszabályokban: a korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképtelen kiskorúak jognyilatkozatainak szabályainál, a szülői felügyelet tartalmánál, valamint a gyermek törvényes képviselőténél. Fontos megjegyezni, hogy amit a Ptk. különböző helyeken és címszavak alatt szabályoz, a valós életben felmerülő helyzetek, jogviszonyok esetében csak együtt és összetetten alkalmazhatóak. Így a jogképesség, a cselekvőképesség, a törvényes képviselőt és a szülői felügyelet, illetve a gyermek vagyonának kezelése címszavak alatt található szabályok csak komplexen képesek eligazítani

²² Gyer 2. § a): Az ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek az a kiskorú számít, aki életkorának és értelmi, érzelmi fejlettségének megfelelően képes – meghallgatása során – az őt érintő tények és döntések lényegi tartalmát megérteni, várható következményeit belátni.

²³ Ptk. 4:234. §

valós élethelyzetekben. A törvényes képviselő akkor értelmezhető a kiskorú esetében a vagyonkezelés körében, ha a szülőnek a fentebb tárgyaltak szerint van szülői felügyeleti joga és a vagyonkezelésben az nincs csorbítva semmilyen formában.

A törvényes képviselő körében a vagyonra vonatkozó *jognyilatkozatok* lehetnek olyanok, amelyeket a kiskorú maga tehet meg vagy amelyeket törvényes képviselőjével együtt. Van, amikor a törvényes képviselő maga tesz jognyilatkozatokat a kiskorú nevében, és van, amikor ő is csak a gyámhatóság engedélyével, valamint vannak a kiskorú vagyonát érintően abszolút tiltott jognyilatkozatok is. Mindannyiszor egy mátrixra gondoljunk, ahol a vezérfonal a vagyon fokozott védelme: milyen jogi hatása van a jognyilatkozatnak az adott vagyonelemre, de a jogi procedúra soha nem független a kiskorú életkorától, állapotától és véleményétől. Amikor az érvényesnek szánt jognyilatkozatok megtételének szabályozásáról beszélünk, az a kiskorúak vagyonának megszerzéséről és az azzal történő rendelkezésről szól.

A jognyilatkozatok az érvényesség szempontjából tehát a következők szerint alakulnak. Az általános szabály szerint a *korlátozottan cselekvőképes kiskorú* érvényes jognyilatkozatot csak törvényes képviselője hozzájárulásával tehet.²⁴ Ugyanakkor a korlátozottan cselekvőképes törvényes képviselőjének közreműködése nélkül – önállóan – is megtehet bizonyos jognyilatkozatokat.²⁵ A korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében a törvényes képviselő maga is tehet jognyilatkozatot.²⁶ Emellett léteznek olyan jognyilatkozatok, amelyek – a törvényes képviselő eljárása mellett – a gyámhatóság hozzájárulásával érvényesek.²⁷ Legutolsó kategória a gyámhatósági engedéllyel sem érvényes jognyilatkozat, ez pedig a kiskorú ellenérték nélküli kötelezettségvállalása.²⁸

²⁴ Ptk. 2:12. § (1) bekezdés

²⁵ Ptk. 2:12. § (2) bekezdés

²⁶ Ptk. 2:12. § (4). Csak akkor, ha jogszabály nem kívánja meg a kiskorú jognyilatkozatát is, és a személyére és vagyonára vonatkozó jognyilatkozatnál a kiskorú véleményét is figyelembe vette. Véleményem szerint a gyakorlat azt mutatja, hogy ilyen jognyilatkozatok már nem fordulnak elő, ahol nincs kifejezett jogszabályi előírás, ott is elvárás, szerződéskötési feltétel stb., hogy a korlátozottan cselekvőképes is aláírja a jogait érintő jognyilatkozatokat.

²⁷ Ptk. 2:15. §

²⁸ Ptk. 2:16. §

3.2. A szabályok részletezése és értelmezése

3.2.1. Jognyilatkozatok

A Ptk 2:12. § -a szerint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – *törvényes képviselőjének hozzájárulása* szükséges. Ha a korlátozottan cselekvőképes kiskorú cselekvőképessé válik, maga dönt függő jognyilatkozatainak érvényességéről.

Bizonyos esetekben azonban a korlátozottan cselekvőképes kiskorú a törvényes képviselőjének *közreműködése nélkül is tehet jognyilatkozatokat*. Tehet olyan személyes jellegű jognyilatkozatot, amelyre jogszabály feljogosítja. Ezek alapvetően nem a vagyont érintő jognyilatkozatok, csak áttételesen lehetnek hatással a vagyónára, így ezekkel itt nem foglalkozom. Megkötheti a *mindennapi élet szokásos szükségleteinek fedezése* körébe tartozó kisebb jelentőségű szerződéseket. Ezek a mindennapi életben a leggyakrabban előforduló jognyilatkozat-csoportokra vonatkoznak, például kisebb értékű dolgokat, a mindennapi étkezéshez szükséges hozzávalókat, mozijegyet megvásárolhat, a tömegközlekedésben részt vehet. Ezeket az ügyleteket minden esetben az adott helyzetben, és a kiskorú anyagi és társadalmi-családi körülményeitől függően kell értékelni.

Rendelkezhet a *munkával szerzett jövedelmével*, annak erejéig kötelezettséget vállalhat. A „*jövedelem*” körébe nemcsak a munkaviszonyból származó munkabér, hanem a megbízási vagy a vállalkozói díj is beletartozhat.²⁹ A jövedelemmel való szabad rendelkezésnek azonban van jogszabályi korlátja is. Ha a gyermek a szülei háztartásában él, keresményéből megfelelő mértékben köteles hozzájárulni a háztartás költségeihez, amennyiben ezt a szülő igényli.³⁰ Mivel most a szülő vagyonkezelésével foglalkozom, ezért erre részletesebben nem térek ki.

Köthet olyan szerződéseket, amelyekkel *kizárólag előnyt* szerez, vagyis a kiskorú részéről nincsen semmilyen ellenszolgáltatás. Ez lehetne ajándékozási szerződés vagy például haszonkölcsön szerződés vagy haszonélvezeti jog alapítása a kiskorú részére. A kiskorú számára kizárólag előnyt jelentő szerződés az, amikor egyedileg vizsgálva minden

²⁹ Két olyan bevétel lehetséges, melynek besorolása nem egyértelmű a hatályos jogszabályok szerint, én mégis idetartozónak veszem: a kiskorú nyereménye és ösztöndíja. Mindkét esetben véleményem szerint a kiskorú szabadon rendelkezhet ezekkel a munkájával szerzett jövedelem analógiájára.

³⁰ Ptk.4:157. § (3) bekezdés

körülményt, valóban csak előnye származik belőle a kiskorúnak. Ki vállalkozik erre a vizsgálatra és ki felel érte? A törvényes képviselő vagy a gyámhatóság, esetleg az ellenjegyző ügyvéd? Nehéz elképzelni olyan esetet a gyakorlatban, hogy a kiskorú számára bizonyítottan csak előnyök származnának például egy haszonkölcsönből, esetleg egy örökölt mezőgazdasági ingatlan haszonbérbe adásából, de egy ingatlan-haszonélvezetnek is lehetnek költségei. A neki juttatott ajándék ingatlan valóban csak előnyöket jelent-e számára? Amikor pedig a szülő, aki egyben törvényes képviselő is, ajándékozik ingatlant a gyermeknek – és haszonélvezetet nem tart fenn –, ez esetben a korlátozottan cselekvőképes megajándékozott mellé eseti gyám kirendelését is kérni kell, ugyanis a szülő, mint törvényes képviselő és a megajándékozott gyermek között érdekellentét van. Továbbá az ingatlan összes terhe a kiskorú tulajdonost fogja terhelni, tehát a kizárólagos előny a kiskorú javára nem valósul meg. A kizárólagos előny fennállását mindig vizsgálni kellene valakinek és ez nem lehet a kiskorú. Így ez a kitétel magában gyakorlatilag alkalmazhatatlan, a gyakorlatban pedig valószínűleg nagyon ritkán fordul elő. Nem koherensek a Ptk. és a Gyer. szabályai, ingatlanok esetében nincsenek pontosan tisztázva a jognyilatkozat megtételének szabályai a kiskorú és a törvényes képviselő esetében, valamint a kiskorú és törvényes képviselő jognyilatkozatainak gyámhatósági jóváhagyása viszonylatában. Tapasztalataim szerint a gyakorlat ezt úgy oldja fel, hogy ingatlanügylet esetében általában mindenki ragaszkodik a gyámhivatal jóváhagyásához.

A kiskorú ajándékozhat is a szokásos mértékben. Ez a családi, társadalmi szokásoknak megfelelő, viszonylag kisebb értékű ajándékot jelent. Minden konkrét esetben vizsgálandó, mi minősül ennek az érintett személyek vagyoni, társadalmi viszonyai alapján. A szokásos mérték minősítésénél mérlegelni kell az ajándék értékét, az ajándékozás tárgyát, az ajándékozó vagyoni helyzetét, az ajándékozással elérni kívánt célt és – hozzátartozók közötti ajándékozásnál – a családban uralkodó felfogást. Szokásos mértéket meg nem haladó ajándékról általában akkor lehet szó, ha az ajándékozás nem gazdagítja a megajándékozottat olyan mértékben, hogy az ajándék visszakövetelése anyagi és erkölcsi szempontból indokolt lenne.³¹

³¹ A Ptk. 2:12. § (3) bekezdése szerint a törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak ígért vagy adott ingyenes juttatást a gyámhatóság engedélyével *visszautasíthatja*. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, a határozat a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja. Ez a szabály logikailag inkohereensen szerepel ebben a paragrafusban, hiszen a 2:15. § foglalkozik a gyámhatóság engedélyével, jóváhagyásával tehető jognyilatkozatokkal.

A Ptk. 2:12. § (4) bekezdése szabályozza azt az esetet, amikor a törvényes képviselő maga tesz jognyilatkozatokat a kiskorú nevében. A törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorú nevében maga is tehet jognyilatkozatot, kivéve azokat, amelyeknél jogszabály a korlátozottan cselekvőképes kiskorú saját nyilatkozatát kívánja meg, vagy amelyek a korlátozottan cselekvőképes kiskorú munkával szerzett jövedelmére vonatkoznak. A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során a korlátozott cselekvőképességű kiskorú véleményét figyelembe kell vennie.³²

A *cselekvőképtelen* kiskorú személyek jognyilatkozatai némileg eltérnek a fentiekben megismertektől. Főszabály szerint a cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozata semmis; nevében a törvényes képviselője jár el. A cselekvőképtelenség miatt nem semmis a cselekvőképtelen kiskorú által *kötött és teljesített csekély jelentőségű szerződés*, amelynek megkötése a mindennapi életben tömegesen fordul elő és különösebb megfontolást nem igényel. Ezt minden esetben az adott helyzetben és a kiskorú körülményeitől függően kell értékelni. A mindennapi életben előforduló jogügyletek jellemzője az, hogy a lakosság széles köre köti rendszeresen vagy időszakonként visszatérően, és különösebb megfontolást nem igényelnek. Tehát a fenti feltételek együttes fennállása esetén a cselekvőképtelen kiskorú – törvényes képviselője hozzájárulása nélkül – maga is eljárhat, érvényes jognyilatkozatot tehet. Ez a szabály lehetővé teszi, hogy a mindennapi élet apróbb jogügyleteiből ne zárják ki a gyermekeket. A konjunktív feltételek tűzése leszűkíti a jogügyletek körét, szem előtt tartva a kiskorú érdekeit és a jogbiztonságot is. A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen kiskorú véleményét – korának és érettségének megfelelően – figyelembe kell vennie.³³

A szülői és gyámi vagyonkezelés relatív korlátjának tekinthetők a vagyonkezelés körében azok a *jognyilatkozatok*, melyekhez a gyámhivatal hozzájárulása szükséges, és abszolút korlátjának azok, melyek semmiképp sem tehetőek meg. A korlátozottan cselekvőképesek és a cselekvőképtelenek jogügyletei *gyámhatósági felügyeletének közös*

³² Ez összhangban áll a Gyermekek jogairól szóló New York-i egyezmény (kihirdette az 1991. évi LXIV. törvény) 12. cikkében foglaltakkal, amely szerint a részes államoknak biztosítaniuk kell, hogy az ítélőképessége birtokában lévő gyermek az őt érintő ügyekben szabadon kinyilvánítsa véleményét, és ezt – figyelemmel korára és érettségi fokára – kellően tekintetbe kell venni. A jelen § ezt az elvet juttatja érvényre. Ha a kiskorú cselekvőképtelen, de ítélőképessége birtokában van – vagyis képes arra, hogy a jogügylet lényegét, következményeit átlássa, arról véleményt formáljon, és e véleményét kifejezésre juttassa –, a törvényes képviselő a cselekvőképtelen kiskorú véleményét sem hagyhatja figyelmen kívül.

³³ Ptk. 2:14.§

szabályai vannak, tehát a Ptk. itt nem az életkor alapján tesz különbséget az érvényes a jognyilatkozatok megtételére jogosultak között, hanem az ügycsoportok alapján rendeli el a gyámhatóság közreműködését.

A Ptk. 2:15. § szerint a kiskorú törvényes képviselőjének jognyilatkozata bizonyos esetekben csak a gyámhatóság jóváhagyásával érvényes.³⁴ Ezek a következők:

– a kiskorút megillető *tartásról történő lemondás*;

Ennek a gyakorlatban előforduló legtipikusabb esete, amikor a tartásra kötelezett és a gyermeket ténylegesen eltartó, gondozó személy peren kívül megállapodik abban, hogy a kötelezett a tartási kötelezettségének kiegyenlítéséül megfelelő vagyontárgyat (pénzösszeget) ad a jogosultnak.

– a kiskorút *öröklési jogviszony* alapján megillető jogra vagy őt terhelő kötelezettségre vonatkozó jognyilatkozat, és a külön is visszautasítható vagyontárgyak öröklésének visszautasítása;

A korlátozottan cselekvőképes személy öröklési szerződésének érvényességéhez, de például a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti perindításhoz is szükséges a gyámhatóság jóváhagyása. Ugyancsak gyámhatósági jóváhagyásra szorul a kiskorút megillető örökség visszautasítására irányuló, illetve a részlegesen gyakorolt visszautasítási jognyilatkozat is.

– a kiskorú nem tehermentes ingatlanszerzése, az ingatlan tulajdonjogának átruházása vagy megterhelése;

Átruházás alatt minden olyan jognyilatkozatot érteni kell, amelynek folytán a kiskorú ingatlantulajdona akár részben, akár egészében más személy tulajdonába kerül. Így nem csak az adásvételi, ajándékozási jogügylethez, de a cseréhez, az adásvétellel vegyes csereszerződéshez, és például az ingatlanra vételi jogot (opció) engedő szerződéshez vagy a kiskorú ingatlanhányada esetén a közös tulajdon magához váltással történő megszüntetéséhez is szükséges a gyámhatóság jóváhagyása, ha nem a kiskorú a magához váltó fél.

Megterhelés alatt minden olyan jognyilatkozat értendő, amely a kiskorú tulajdonjogából eredő bármely jogosítványát korlátozó módon érinti. Így például az ingatlan zálogjoggal megterhelésén, használati jog engedésén vagy például szolgalmi jog alapításán túlmenően, a gyermek tulajdonában álló ingatlanon vagy ingatlan tulajdoni hányadán az építető részére tulajdonszerzést jelentő építési, épületbővítési vagy más értéknövelő beruházás; illetve az ingatlanon (ingatlanhányadon) álló felépítmény bontási engedélyének érvényességéhez is gyámhatósági jóváhagyásra van szükség. 2014. március 15-ig ezeket a Gyer. 25. § (1) bekezdés h) és i) pontjai szabályozták, azóta azonban ezek semmilyen jogszabályban nincsenek rögzítve.

A kiskorú ingatlanára (ingatlanhányadára) alapított haszonélvezeti jog ugyancsak a megterhelés fogalma alá tartozik. Ez esetben azonban a törvény

³⁴ A Ptk. rendelkezik a jóváhagyás megtagadásának eseteiről, és a gyámhatósági kötelező közreműködés alóli kivétekeről is azokban az esetekben, ha a jognyilatkozat érvényességét bírósági vagy közjegyzői eljárásban elbírálták.

kivételt is szabályoz. Így nincs szükség a gyámhatóság jóváhagyására abban az esetben, ha a kiskorú szerez tulajdonjogot – őt terhelő ellenérték nélkül –, és az erre vonatkozó szerződés megkötésével egyidejűleg kerül sor a haszonélvezeti jog alapítására. E törvényi feltételeknek együttesen kell fennállniuk, ezért bármelyikük hiánya esetén a jognyilatkozat csak gyámhatóság jóváhagyás mellett válik érvényessé. Ki kell itt emelnünk azt is, hogy 2014. március 15-ig a Gyer. 25. § (1) bekezdésének e) pontja alapján az átruházáson kívül gyámhatósági jóváhagyáshoz kötött volt a törvényes képviselő jognyilatkozata a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen kiskorú ingatlan tulajdon-szerzése esetében is, mégpedig akkor, ha a megszerzendő ingatlant vagyoni értékű jog vagy végrehajtási jog terhelte, azonban ez is kikerült a jogszabályból. A kiskorú ingatlan tulajdonát érintő valamennyi jogügylethez a gyámhatóság jóváhagyásának szükségessége független az ingatlan (ingatlanhányad) értékétől. A jelenleg hatályos Gyer. 152. § szerint a gyámhivatal a Ptk. 2:15. § (1) bekezdés c) pontja és a Ptk. 2:23. § (1) bekezdés c) pontja szerinti jognyilatkozat jóváhagyása során az eset összes körülményét mérlegelve azt vizsgálja, hogy a jognyilatkozat jóváhagyása a gyermek érdekeit szolgálja-e. Nincs szükség azonban a gyámhatóság jóváhagyására, ha a kiskorú ingatlanvagyonának megterhelésére az ingatlan ellenérték nélküli megszerzésével egyidejűleg, az ingyenes juttatást nyújtó személy javára történő haszonélvezet alapításával kerül sor, mert a Ptk. ezt a haszonélvezeti jogot nem tekinti tehernek. (Ptk. 2:15. § (3) bekezdés). Idetartozik még, hogy a Gyer. 26/B.§ (5) bekezdése alapján a gyámhivatal a gyermek ingatlan tulajdon-jogának átruházására irányuló törvényes képviselői jognyilatkozat jóváhagyása esetén a Ptk. 2:15. § (1) bekezdés c) pontja, a Ptk. 4:159.§ a) és c) pontja szerinti esetben rendeli el a vételár gyámhatósági fenntartásos betétben való elhelyezését. A Gyer. 153. § (1) bekezdése határozza meg, hogy tételesen mit kell mellékelni a jóváhagyás iránti kérelemhez. A 154. § szabályozza a gyámhivatal feladatát és annak a feltételeit, hogy miképpen engedélyezheti a bejegyzést, vagyis láthatja el jóváhagyó záradékkal az okiratot. A fő szempont a vételár megfizetésének biztosítása.

– a kiskorú gyámhatóságnak átadott vagyonáról való rendelkezése;

A Csjt. 82. § (2) bekezdése kimondta, hogy a szülők a gyermek pénzét és értéktárgyait, amennyiben azokat a rendes vagyonkezelés szabályai szerint folyó kiadásokra vagy egyéb okból készen tartani nem kell, kötelesek a gyámhatósághoz beszoigáltatni. Ilyen értékekről a szülők a gyámhatóság jóváhagyása nélkül nem rendelkezhetnek. Jelenleg nincs beszoigáltatási kötelezettség, csak szankciós jelleggel, amit a Ptk. 4:159. § szabályoz. Ilyenkor nincs értékhatár sem, a Gyer. 26/B.§ (2) bekezdése szerint a kiskorú gyámhatóságnak átadott vagyonáról való szülői jognyilatkozathoz Ptk. 2:15. § (1) bekezdés d) pontja és a (3) bekezdésben meghatározott értékhatártól függetlenül szükséges a gyámhivatal hozzájárulása.

– a kiskorú jogszabályban meghatározott összeget meghaladó értékű vagyontárgyáról való rendelkezése:

Gyer. 26/B. § (3) bekezdése szerint a kiskorú gyámhatóságnak át nem adott vagyonáról való rendelkezést érintő szülői jognyilatkozathoz a Ptk. 2:15. § (1) bekezdés e) pontja alapján abban az esetben szükséges a gyámhivatal jóváhagyása, ha a szülői rendelkezéssel érintett vagyon értéke meghaladja az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének tízszeresét. A Gyer.

155.§ szerint a gyermek vagy a gondokolt tulajdonában lévő értékpapír, a személyes tulajdon szokásos tárgyai közé nem tartozó ékszerek, ezüst-, arany-, platinatárgyak, drágakövek és egyéb ingó tárgyak elidegenítésére és megterhelésére vonatkozó törvényes képviselői jognyilatkozat jóváhagyása iránti kérelemhez mellékelni kell a vagyontárgy értékesítésével hivatásszerűen foglalkozó szerv vagy személy értékbecslését.

Ide sorolom a Ptk. 2:12. § (3) bekezdésében foglaltak szerinti szabályt is, miszerint a törvényes képviselő a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak ígért vagy adott ingyenes juttatást a gyámhatóság engedélyével *visszautasíthatja*, tekintettel arra, hogy az ingyenes szerződés hátrányos is lehet a kiskorúra. Ha a gyámhatóság a törvényes képviselő visszautasító nyilatkozatát nem hagyja jóvá, a határozat a törvényes képviselő elfogadó nyilatkozatát pótolja. A gyámhivatal akkor hagyja jóvá a szülő jognyilatkozatát, ha a gyermek vagyonáról való jognyilatkozat megtétele a gyermek érdekében áll.

Amennyiben a gyermek vagyona a gyámhivatal által gyámhatósági fenntartásos betétben elhelyezett készpénz, akkor azt a szülők és a gyámok is csak a gyámhivatal rendelkezései szerint vehetik fel. Ha a vagyon ingatlan, akkor a gyámhivatal hozzájárulása szükséges az ingatlan értékesítéséhez, és a befolyt vételár felhasználási módját is meghatározza a gyámhivatal.

A Ptk. 2:16. §-a szerint *semmis* a kiskorú törvényes képviselőjének olyan jognyilatkozata, amellyel – a kiskorú vagyona terhére – ajándékoz, idegen kötelezettségért megfelelő ellenérték nélkül kötelezettséget vállal (például a kezességvállalás), vagy amellyel jogokról ellenérték nélkül lemond. Ezt a rendelkezést megfelelően alkalmazni kell a törvényes képviselőnek a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatához való hozzájárulására is.

A kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképességen vagy cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik, ez a kiskorú jognyilatkozatának relatív semmissége. A hatályos Ptk.-ban már nem szerepel a régi Ptk.-ban meglévő kitétel,³⁵ miszerint aki cselekvőképessége tekintetében a másik felet megtéveszti, az felel a jogügylet teljesítéséért. Tehát érvénytelen jogügyletet eredményez, ha nem a fenti szabályoknak megfelelően járnak el a felek, de csak akkor, ha valaki erre hivatkozik, tehát megtámadja azt. Az ellenérdekű fél nem kérheti a szerződés érvénytelenségének megállapítását arra alapítva, hogy a vele szerződő kiskorú korlátozott cselekvőképességgel rendelkezett vagy

³⁵ Régi Ptk. 13/B. §

cselekvőképtelen volt. Ez a szabály nem csupán azt jelenti, hogy csak az egyik fél hivatkozhat az érvénytelenségre, de végeredményében azt is, hogy ha a megkötött szerződés a teljes cselekvőképességgel nem rendelkező kiskorú érdekeinek megfelel, akkor érvényes marad.

A törvényi rendelkezésből kitűnően a relatív semmisség megállapításának két együttes feltétele van: 1. a jognyilatkozat, szerződéskötés, egyoldalú jognyilatkozat megtételének időpontjában a nyilatkozatot tevő kiskorú korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen volta; 2. a szerződés vagy az egyoldalú nyilatkozat a jognyilatkozat megtételének időpontjában sértette a korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen kiskorú érdekeit. Ez utóbbi feltétel körében a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a jognyilatkozat valóban sérti-e a kiskorú érdekeit, és azok a körülmények, amelyekre az érdeksérelmet alapítják, a jognyilatkozat megtételekor fennállottak-e vagy sem.

3.2.2. Vagyontárgyak „beszolgáltatása” a gyámhatóságnak

2014. március 15-ével az új Ptk. hatálybalépésével a szülők esetében *megszűnt* az az általános jellegű kötelezettség, hogy a gyermek pénzét és értéktárgyait *„beszolgáltassa”* a gyámhatósághoz. Ennek általában akkor volt gyakorlati jelentősége, amikor a gyermek tulajdonában álló ingatlant a szülők értékesítették, és nem vettek nyomban másik ingatlant gyermeküknek. De előfordulhatott olyan is, hogy a gyermek örökölt vagy ajándékba kapott készpénzt, illetve értéktárgyat. Megszűnt az a kötelezettség, hogy ilyenkor a vételárat vagy a kapott készpénzt gyámhatósági fenntartásos betétkönyvbe kell helyezni, illetve az értéktárgyakat be kell szolgáltatni. A beszolgáltatott pénzeket és értéktárgyakat a gyámhivataloknak 2014. március 15. után ki kellett adniuk a vagyongekezelő szülőknek. A vagyontárgyak „beszolgáltatására” csak szankciós jelleggel, akkor kerülhet sor, ha a szülők gyermekük vagyonának kezelése során kötelezettségüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik.

Ehhez képest a gyám köteles a gyermek pénzét és értéktárgyait – ha azokat a rendes vagyongekezelés szabályai szerint készen tartani nem kell – a gyámhatóságnak *átadni*.

A Gyer. 146. § (1a) bekezdése szerint a gyámhivatal a Ptk. 4:236. §-ának alkalmazása során az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét meghaladó összeget tekinti úgy, hogy azt a rendes vagyongekezelés szabályai szerint készen tartani nem kell. Az ennek figyelembevételével a gyámhivatalnak átadott vagyonról

való rendelkezéshez [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés d) pontja] a gyámnak minden esetben kérnie kell a gyámhivatal jóváhagyását.

Ha a törvényes képviselő a Ptk. 4:159. § a) pontja vagy a 4:236. §-a alapján a gyermek, pénzt és értéktárgyait a gyámhivatalnak beszolgáltatni köteles, akkor a pénzt hitelintézetnél nyitott gyámhatósági fenntartásos betétben, forint folyószámlán vagy devizaszámlán (a továbbiakban együtt: betét), a személyes tulajdon szokásos tárgykörébe nem tartozó ékszereket, ezüst-, arany-, platinatárgyakat, drágaköveket az Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Részvénytársaságnál letétként, a kulturális javakat az illetékes múzeumban letétként kell elhelyezni. A hitelintézet a betétet elkülönítetten kezeli.

A gyámhivatal kötelezheti a törvényes képviselőt a gyermek tulajdonában álló – az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének hétszeresét meghaladó – értékpapír hitelintézeti letétben történő kezelésére. A hitelintézet a gyermek betétjébe történő befizetést igazoló okmányt a törvényes képviselőnek kiadja, vagy kérelmére letétként kezeli. A törvényes képviselő a gyámhivatal felhívására bemutatja a betétben elhelyezett összegről szóló igazolást. A gyámhivatal a betétben elhelyezett pénz, valamint a letétben kezelt értékpapír feletti rendelkezésre csak a törvényes képviselőt jogosíthatja fel. A gyámhivatal akkor engedélyezheti a törvényes képviselő kérelmére a gyámi fenntartásos betétben elhelyezett pénznek államilag garantált értékpapírba, biztosítási kötvénybe, ingó- vagy ingatlanvagyonba történő befektetését, ha az a gyermek érdekében áll. Ezek a rendelkezések valamelyest ellensúlyozhatják az utólagos gyámhivatali kontrollal működő szülői vagyonkezelés veszélyeit.

3.2.3. A vagyonkezelés

A szülők a gyermek vagyonából eredő *jövedelemnek* azt a részét, amely a vagyon terheinek kifizetése után fennmarad, a gyermek indokolt szükségleteire kötelesek fordítani.³⁶ A szülők a gyermek eltartásának fedezése céljából a gyermek vagyonának *állagát* a gyermek tartására vonatkozó rendelkezések szerint vehetik igénybe.³⁷ A kiskorú *gyermek tartására való rászorultságát* a Ptk. 4:214. § értelmében vélelmezni kell, és eltartásáról elsődlegesen a szülei kötelesek gondoskodni. Ez a szabály a 4:215. § (1) bekezdése szerint nem irányadó, ha a gyermek indokolt szükségletét *munkával szerzett keresménye vagy jövedelme* fedezi, vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenesági rokona van. Amikor a vagyon jövedelme nem elegendő a gyermek indokolt szükségleteinek fedezésére, eltartására, és a szülők a saját szükséges tartásuk korlátozásával sem képesek a kiskorú gyermekük tartását biztosítani, a *gyámhatóság engedélyezheti*, hogy a szülők a tartás költségeinek

³⁶ Ptk. 4:157. § (1) bekezdés

³⁷ Ptk. 4:157. § (2) bekezdés

fedezésére a gyermek vagyonának állagát – meghatározott részletekben – igénybe vegyék. A Ptk. 4:157 § (3) bekezdése szerint, ha a gyermek szülője háztartásában nevelkedik és keresménnyel rendelkezik, a szülő igényelheti, hogy a háztartás költségeihez megfelelő mértékben járuljon hozzá. Ezt már a korlátozottan cselekvőképes kiskorú által kizárólagosan megtehető jognyilatkozatoknál tárgyaltam. Véleményem szerint ez főképp a tartási kötelezettség témakörébe tartozik és nem a szülői vagyonkezelési joghoz, itt a szülő ugyanis mintegy ingyen használhatja a gyermek vagyonát olyan kötelezettség teljesítésére, ami a szülő alapvető kötelezettsége, sőt, továbbmegyek: ha a szülő nem képes rá, akkor másodsorban az állami ellátó rendszeré. Nem szerencsés összemenni ezt a vagyonkezeléssel, amelynek még kivételesen sem lehetne célja a kiskorú vagyonának felélése, mindenféle garancia és ellenszolgáltatás nélkül. Kár, hogy az új Ptk. ezt a szerintem egyáltalán nem modern szabályozást így „beengedte” sorai közé.

A gyermek *megélhetését szolgáló juttatásokat* a szülő törvényes képviselője esetén a szülőnek, gyám esetén a *gyám részére kell folyósítani*. A gyám a gyermek jövedelmét a gyermek szükséges tartására *igénybe veheti*.³⁸ Ha a gyermeknek tartásra kötelezhető szülője nincs, a gyámhatóság engedélyezheti, hogy a gyám a tartás költségeinek fedezésére a gyermek vagyonának állagát – meghatározott részletekben – igénybe vegye. A gyám a gyámság ellátásával kapcsolatos indokolt *kiadásainak, költségeinek megtérítését a gyermek jövedelméből igényelheti*. Megfelelő jövedelem hiányában a kiadások, költségek megtérítéséről a gyámhatóság gondoskodik.³⁹ A Ptk. szerint ez utóbbi két kitétel a gyermekvédelmi gyámra nem vonatkozik, hozzáteszem, szerintem az első sem.

Bár nem tárgya jelen értekezésnek, fontosnak tartom itt megjegyezni, hogy az állam biztosít bizonyos támogatásokat, melyeket a gyermekek nevelése okán folyósít a törvényes képviselő részére.⁴⁰ Van olyan típusú ellátás azonban, amely kifejezetten a gyermeket illeti.⁴¹ A kettő közt az a lényeges különbség, hogy a gyermekek után járó támogatások valójában a törvényes képviselő vagyonába fognak tartozni, míg a gyermeknek járó pénzbeli ellátás a gyermek vagyonába tartozik, így arra a törvényes

³⁸ Gyer. 149. § (3) Gyermekvédelmi intézményben elhelyezett gyermek esetében a gyámhivatal nem engedélyezheti a pénz felhasználását az intézményi költségek fedezésére.

³⁹ Ptk. 4:238. §

⁴⁰ Családi adókedvezmény; családi pótlék: nevelési ellátás, iskoláztatási támogatás; gyermekgondozási díj (GYED); gyermekgondozást segítő ellátás; gyermeknevelési támogatás (GYET); anyasági támogatás; gyermekvédelmi kedvezmények; csecsemőgondozási díj (CSED); gyermekétkeztetés

⁴¹ Fialatok életkezdési támogatása, babakötvény, árvaellátás

képviselőnek csak vagyonkezelési joga van az itt ismertetett szabályok szerint.

3.2.4. Számadási kötelezettség

A Ptk. a Csjt. rendelkezéseihez képest már *nem rendelkezik a szülők vagyon állagáról való számadási kötelezettségéről a kezelés megszűnésekor*. Ennek ellenére a szülői felelősség továbbra is fennáll, a nagykorú gyermeknek a vagyont ezen túl is teljes egészében ki kell adni. A szülők által kezelt, hiányzó gyermeki vagyonért való felelősség tehát változatlanul a szülőket terheli. A szülők a vagyonkezelés gondos ellátásának megszegésekor eddig is felelősséggel tartoztak a súlyos gondatlanságért való felelősség szabályai szerint. Ezen túl viszont kártérítési felelősség is terheli őket, ha e kötelezettségüket szándékosan vagy súlyos gondatlanságból megszegik. Tegyük hozzá: vagyontárgyakat eladni, megterhelni továbbra is csak gyámhatósági engedéllyel lehet, felélni pedig csak akkor, ha a gyermek tartását a szülők máshogy nem tudják biztosítani. Csak az a kérdés, ezt mindenki be is tartja-e. Sokan gondolják azt, hogy az esetek többségében a szülők a gyermek vagyonának gyarapítására törekszenek. Reméljük, ez így is van, de sajnós a szándék ebben a helyzetben nem mindig elegendő. Ráadásul, amíg számokkal és tényekkel ezt igazolni nem tudjuk, addig ez egyszerű munkahipotézis, ami kevés egy jogszabályi rendelkezés megalkotásához. A megfelelő kontrollrendszer hiánya nem annak az ellentéte, hogy a korábbi nehézkes és esetleg gazdaságilag észszerűtlen jogi szabályozást elimináljuk. Jó esetben a szülői vagyonkezelés nem a vagyon költését, hanem pusztán kezelését jelenti, ami vélhetőleg nem jár a vagyon csökkenésével. A Ptk. 4:158. § (1) bekezdése szerint a szülők gyermekük vagyonát biztosítékkadás és számadás kötelezettsége nélkül kezelik. Ugyanezen § (2) bekezdése szerint a szülők gyermekük vagyonának kezelése során a rendes vagyonkezelés szabályai szerint, ugyanazzal a gondossággal kötelesek eljárni, mint saját ügyeikben. Ha e kötelezettségüket szándékosan vagy súlyos gondatlanságból megszegik, az ezzel okozott kárt a szerződésen kívül okozott károk megtérítéséért való felelősség szabályai szerint kötelesek megtéríteni.

A szülő jogaihoz és kötelezettségeihez képest a gyám tevékenységét a gyámhatóság *rendszeres felügyelete* – gyermekvédelmi gyámság esetén az irányítása – alatt látja el. Tevékenységéről bármikor *köteles felvilágosítást* adni a gyámhatóságnak. A gyámhivatal – a számadási kötelezettségtől függetlenül – soron kívül felvilágosítást kér a gyámtól, a

gyermek helyzetéről és ellátásáról, ha a hozzá beérkezett jelzés, bejelentés vagy saját észlelése alapján azt indokoltnak tartja.⁴² A gyámhatóság a gyám jogkörét *korlátozhatja*, és intézkedéseit a gyermek érdekében – hivatalból, a gyámság alatt álló gyermek vagy közeli hozzátartozója kérelmére – *meg is változtathatja*. A gyám jogkörének korlátozása és intézkedéseinek megváltoztatása különösen a törvényes képviselő, a vagyonkezelés körében vagy valamely meghatározott ügyben indokolt. E tekintetben közeli hozzátartozónak minősül a szülő akkor is, ha a szülői felügyeleti joga szünetel. A gyámhatóság a gyámság alatt álló kiskorú fontosabb ügyeiben határozathozatal előtt köteles *meghallgatni* a gyámot, az ítélőképessége birtokában lévő kiskorú gyermeket és indokolt esetben a kiskorú közeli hozzátartozóit.⁴³

A Ptk. 4:239. §-a valamint a Gyer. 158-159. §-ai szólnak *a gyám számadási kötelezettségéről*. Eszerint a gyám a vagyonkezelésről – ha Ptk. eltérően nem rendelkezik – *évenként* köteles a gyámhatóságnak számot adni. Ha a gyámság alatt álló jövedelme nem haladja meg a jogszabályban meghatározott mértéket, a gyám számára – a gyermekvédelmi gyám kivételével – a gyámhatóság *egyszerűsített számadást* engedélyezhet.⁴⁴ Ha a gyámságot közeli hozzátartozó látja el, a gyám az egyszerűsített számadási kötelezettség alól is *mentesíthető*.⁴⁵ A gyámhatóság a gyámot a fentiekén túl indokolt esetben – hivatalból, a korlátozottan cselekvőképes gyámság alatt álló vagy hozzátartozója kérelmére – *eseti számadásra* kötelezheti. A helyettes gyermekvédelmi gyám – a gyermekvédelmi gyám felé fennálló, Gyvt. 91. § (1) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettségén kívül – a gyámhivatal felhívására eseti számadásra és rendkívüli jelentés megtételére köteles.⁴⁶ Működése során az *eseti gyám* – a vagyonkezelésre kirendelt eseti gyám kivételével – tevékenységéről félévenként, illetőleg, ha a kirendelés célja megvalósult vagy annak oka megszűnt, ezt követően 8 napon belül köteles a gyámhivatalnak *jelentését* benyújtani.⁴⁷ A vagyonkezelésre jogosult gyám éves számadását, valamint az eseti gyám jelentésében foglalt beszámolóját minden évben annak a hónapnak a 15. napjáig nyújtja be a gyámhivatalhoz, amelyik hónapban a kirendelésről szóló határozatot vele

⁴² Gyer.140.§

⁴³ Ptk. 4:237. §

⁴⁴ Gyer. 159.§ (2) A családbafogadó gyámnak a rendszeres számadásában a bevételeket és a kiadásokat nem kell tételesen felsorolni és az igazoló iratokat sem kell csatolni (egyszerűsített számadás), ha a rendszeres jövedelem éves összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 12-szeresét.

⁴⁵ Gyer. 159. § (1) A családbafogadó gyám nem köteles éves számadásra, ha a gyámoltnak nincsen vagyona és bevételeinek havi összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét. Nem köteles éves számadásra a gyermekvédelmi gyám, ha a gyámolt nem rendelkezik vagyonnal és utána kizárólag családtámogatási ellátást folyósítanak.

⁴⁶ Gyer. 159. § (1a) bekezdés

⁴⁷ Gyer. 141. §

közölték. A számadás alapját a leltár és a vagyonkezelést átadó határozat, tartalmát a bevételek és a kiadások képezik. A számadás és a jelentés a benyújtás időpontját megelőző hónap első napjától visszafelé számított 12 hónapra vonatkozik. A számadáshoz *csatolni kell* vagy – számadás hiányában – önállóan elő kell terjeszteni a gyámolt vagy a gondnokolt személyes ügyeire (oktatására, nevelésére, tartására, ellátására, egészségi állapotára) vonatkozó jelentésben foglalt beszámolót is. A számadásban a bevételeket és a kiadásokat külön, tételesen fel kell sorolni, csatolva – a számadásban feltüntetett tételek sorrendje szerint – a bevételeket és a kiadásokat igazoló iratokat. Ha a bevételt, illetve a kiadást igazoló irat benyújtása akadályba ütközik, a tételek helyességét a gyámhivatal egyéb módon is megállapíthatja. Amennyiben a kiskorú gyermek gazdálkodó szervezet tagja, részvényese és a gazdálkodó szervezet a számviteli törvény szerinti beszámoló készítésére köteles, a beszámolót a vagyonkezelőnek a beszámoló elkészítését követő 30 napon belül a gyámhivatalhoz be kell nyújtani. Elfogadásáról – eseti számadásként – a gyámhivatal határozattal dönt. A gyámhivatal hivatalból, a korlátozottan cselekvőképes kiskorúnak, a gyermek közeli hozzátartozójának kérésére, a gyámot indokolt esetben *eseti számadásra* kötelezheti. A gyámhivatal különösen azt a gyámot kötelezi eseti számadásra, akinek engedélyezte, hogy a gyermek vagyonát igénybe vegye, aki éves számadásra nem köteles, aki gazdálkodó szervezet kiskorú tagja, részvényese vagyonkezelését látja el, különösen, ha osztalékékelőleg kifizetésére kerül sor. Az eseti számadás elkészítésekor, illetve elbírálása során a rendszeres számadás szabályai szerint kell eljárni. A vagyonkezelő a számadás alapjául szolgáló bizonylatokat egyszerűsített számadás esetén, illetve az éves számadási kötelezettség alóli mentesség esetén is köteles az egy éves elévülés időtartama alatt megőrizni. A bizonylat nélkül elszámolható költségekre a bizonylatmegőrzési kötelezettség nem vonatkozik.⁴⁸

3.2.5. A vagyonkezelői jog gyámhatósági korlátozása

A Ptk. 4:159. § tartalmazza a gyámhivatal *szankciós jogosultságait* arra az esetre, ha a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyonának kezelése során kötelességüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon⁴⁹

⁴⁸ Ld. Gyer. 159. § (3)-(4) bekezdését.

⁴⁹ A Csjt.-ben még elég volt annyi, hogy a szülők a gyermek vagyonának kezelése tekintetében kötelességüket nem teljesítik (Csjt. 81. §).

nem teljesítik. A gyámhatóság indokolt esetben⁵⁰ elrendelheti a gyermek pénzének és értéktárgyainak a gyámhatóság részére történő átadását, ha azokat a rendes vagyonkezelés szabályai szerint készen tartani nem kell; a szülőket biztosítékadásra kötelezheti; a vagyonkezelést rendszeres felügyelete alá vonhatja; kötelezheti a szülőket, hogy a vagyonkezelésről úgy adjanak számot, mint a gyám; illetve a szülőktől a vagyonkezelés és a vagyoni ügyekben való képviselő jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve korlátozhatja vagy megvonhatja.⁵¹ A Csjt. 87. §-a még „*preventív jelleggel*” előírta, hogy a gyámhatóság egyes vagyoni ügyekre vagy ügyek egy meghatározott csoportjára nézve a szülőktől megvonhatja a törvényes képviselő jogát, ha attól lehet tartani, hogy a szülő nem a gyermek érdekei szerint gyakorolja a vagyonkezelést. A Ptk. 4:159. §-ban felsorolt intézkedések megtételére „*preventív jelleggel*” azonban nem kerülhet sor, csak ha a szülő erre okot szolgáltatott.

A gyámhivatal a szülők vagyonkezelői jogát *kérelemre* vagy a gyermek érdekében *hivatalból* korlátozhatja, valamint a vagyoni ügyekben való képviselő jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve *korlátozhatja vagy megvonhatja*, (Gyer. 26/A § (1) bekezdés). A Gyer. 26/A § (5) bekezdése tér ki arra később, mit is jelent ez a gyakorlatban: „Ha a gyámhivatalnak a család- és gyermekjóléti szolgálat, a család- és gyermekjóléti központ jelzése, a gyermek hozzátartozójának vagy más személynek a bejelentése alapján tudomására jut, hogy a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyonának kezelése tekintetében kötelességüket a gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik, a gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül – a (6) bekezdésben foglaltak figyelembevételével – azt alkalmazza, amellyel a legnagyobb biztonsággal megóvható a gyermek vagyona. A gyámhivatal a Ptk. 4:159. §-a szerinti intézkedések közül egyidejűleg többet is alkalmazhat.”

A Gyer. 146. § (1) bekezdése szerint ezeket a szülő vagyonkezelői jogát korlátozó gyámhivatali intézkedéseket a családbafogadó gyám és a gyermekvédelmi gyám tekintetében is alkalmazni kell.

⁵⁰ Sajnos elég nehéz megállapítani, hogy ez vajon mit takarhat?

⁵¹ A Gyer. 26 §. (6) bekezdése ezeket a szabályokat kiegészíti: „A gyámhivatal

a) a Ptk. 4:159. § a) pontjának alkalmazása során az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének háromszorosát meghaladó összeget tekinti úgy, hogy azt a rendes vagyonkezelés szabályai szerint készen tartani nem kell,

b) a Ptk. 4:159. § b) pontjának alkalmazása során az ingatlant vagy vagyontárgyat értékbecslés alapján fogadja el biztosítékként,

c) a Ptk. 4:159. § c) pontjának alkalmazása során elrendeli a gyermeknek az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét meghaladó pénzének és értéktárgyainak a gyámhivatal részére történő átadását,

d) a Ptk. 4:159. § d) pontjának alkalmazása során a gyámi számadásra vonatkozó szabályok figyelembevételével jár el, és

e) a Ptk. 4:159. § e) pontjának alkalmazásával egyidejűleg vagyonkezelő gyámot rendel a gyermeknek.”

A vagyon kezelésével kapcsolatosan a gyám *felmentésére*⁵² is sor kerülhet, ha a gyám fontos okból felmentését kéri; alkalmatlannak bizonyul a gyámi tisztségre; vagy a gyámhatóság a kirendelést követően szerez tudomást olyan akadályról, vagy utólag keletkezik olyan akadály, amely miatt a gyám gyámságot nem viselhet. A gyámhatóság kivételesen felmentheti a gyámot, ha a gyermek érdekében más személy gyámként való kirendelése indokolt. A gyám *elmozdítása* akkor *indokolt*, ha a gyám jogaival visszaél, kötelességét elhanyagolja vagy olyan cselekményt követ el, amellyel a gyámsága alatt álló gyermek érdekeit súlyosan sérti vagy veszélyezteti, vagy amely miatt a feladat ellátására méltatlanná válik. Ha alaposan feltételezhető, hogy a gyámot el kell mozdítani, és a késedelem veszéllyel járhat, a gyámhatóság a gyámot tisztségéből *felfüggeszti*.

A gyám tisztségének megszűnése után köteles a gyámhatóságnak működéséről jelentést, az általa kezelt vagyonról *végszámadást* előterjeszteni.⁵³ A gyám ellen számadási kötelezettsége alapján támasztható követelések a gyámot a vagyonkezelés alól felmentő határozat közlésétől számított *egy év alatt évülnek el*. Ha a követelés alapjául szolgáló ok később jutott az érdekelt tudomására, a határidőt a tudomásszerzéstől kell számítani, feltéve, hogy a követelés a rendes elévülés szabályai szerint még nem évült el.⁵⁴ A gyám a gyámsága alatt álló gyermeknek a vagyonkezelés során okozott kárért a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség általános szabályai szerint felel.⁵⁵ A gyámhatóság elbírálja a gyám, illetve a vagyonkezelő eseti gyám eseti, rendes, valamint végszámadását.⁵⁶

3.3. A gyermekvédelmi gyámra vonatkozó szabályok

A szülői és a rendes gyámi vagyonkezeléshez képest is speciális szabályok vonatkoznak a *gyermekvédelmi gyámra*, ezeket a Gyvt. szabályozza a Ptk. szabályai mellett.⁵⁷ A gyermekvédelmi gyám a gyermeket személyi és vagyoni ügyeiben képviseli. A gyermekvédelmi gyám joga és kötelessége, hogy feladatkörében védje a gyermek vagyoni érdekeit, gondoskodik a

⁵² A gyámságnak és a gyám tisztségének *megszűnését* a Ptk. 4:240-242.§-ai szabályozzák.

⁵³ Ennek tartalmát a Gyer.158/A. § határozza meg.

⁵⁴ Ptk.4:243.§

⁵⁵ Ptk. 4:244. §

⁵⁶ A gyám személyében bekövetkező változás esetén az új gyám a gyermek vagyonát, a gyámhivatal végszámadást elfogadó határozata alapján veszi át. Amennyiben a gyám a végszámadást határidőre nem nyújtja be vagy azt a gyámhivatal nem fogadja el, úgy a vagyont leltározni kell, és az új gyám a vagyont a leltár alapján veszi át, ld. a Gyer. 146. § (5) bekezdését.

⁵⁷ Gyvt. 87. §

vagyon megfelelő hasznosításáról, kezeléséről, és a rendes vagyonkezelés szabályai szerint intézze a gyermek ügyeit.⁵⁸ A gyermekvédelmi gyám a gyermek vagyonát *eltár* alapján veszi át. A gyermekvédelmi gyám eseti, rendes és végszámadást készít a gyámhatóságnak. A gyermekvédelmi gyám a működése során felmerült kiadásainak megtérítését a gyermektől nem igényelheti. A gyermekvédelmi gyám tájékoztatja a gyermeket az otthonteremtési támogatás és az utógondozói ellátás iránti kérelem benyújtásának lehetőségéről, és elősegíti a gyermek kérelmének benyújtását. *Gyermekvédelmi, illetve helyettes gyermekvédelmi gyámi feladatokat* kizárólag a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által közalkalmazotti jogviszonyban, önálló munkakörben foglalkoztatott munkavállaló láthat el. A helyettes gyermekvédelmi gyám a gyermekvédelmi gyám távolléte vagy feladatai ellátásában való tényleges akadályoztatása esetén a gyermek azonnali döntést, intézkedést igénylő ügyekben a gyermek érdekében minden olyan döntést meghozhat, illetve intézkedést megtehet, amelyre a gyermekvédelmi gyám jogosult és köteles. A helyettes gyermekvédelmi gyám a döntéséről és az intézkedéséről a gyermekvédelmi gyámot annak távolléte, akadályoztatása megszűnésekor haladéktalanul tájékoztatja. A helyettes gyermekvédelmi gyám kirendelésére, jogállására és tevékenységére egyebekben a gyermekvédelmi gyámra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, azzal, hogy a helyettes gyermekvédelmi gyámot nem terheli a rendes és végszámadási kötelezettség.

A gyámhatóság a gyermekvédelmi gyámmal képviselt gyermek mellé is kirendelhet *eseti gyámot*. Hivatalból, ha a gyermekvédelmi gyám a gyermek törvényes képviselőjét a Ptk. családjogra irányadó szabályai szerint nem láthatja el.⁵⁹ Kérelemre, ha a különleges szakértelmet igénylő ügyekben a gyermekvédelmi gyám nem vállalkozik a gyermek képviselőjének ellátására. Ha a gyámhatóság a gyámot nem hatalmazta fel a gyermek vagyonának kezelésével járó feladatok ellátására, a gyermek részére *vagyonkezelő eseti gyámot* rendel elsősorban a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak, illetve – ha a gyermekotthont vagy a nevelőszülői hálózatot nem állami szerv tartja fenn, illetve működteti – a működtetőnek ezzel a munkakörrel megbízott dolgozói közül.⁶⁰

Amennyiben a gyámság alatt álló személy *ingatlan tulajdonnal vagy lakásbérleti jogviszonnyal* rendelkezik, a gyám, a kijelölt vagyonkezelő gondoskodik az ingatlan, illetőleg a lakás hasznosításáról. Az ingatlan, illetve a lakás fenntartásának költségeit elsősorban a hasznosításból eredő

⁵⁸ Gyvt. 88. §

⁵⁹ Ptk. 4:233. §

⁶⁰ Gyvt. 89. §

bevételekből kell fedezni. Ha az ingatlan, illetőleg a lakás hasznosítása akadályba ütközik, vagy a bevételek a fenntartás költségeit nem fedezik, továbbá ha az az állagmegóvás miatt indokolt, a gyámhivatal kezdeményezi az önkormányzatnál a szükséges összeg települési támogatásból történő juttatását.⁶¹

4. A gyámhivatal feladatai

Végezetül összefoglalom a gyámhivatalok feladatait tartalmi csoportosításban, melyeket terveim szerint a gyakorlatban is szeretnék megvizsgálni a későbbiekben.

A gyámhivatal feladata a *gyámrendelés* minden olyan esetben, amikor a törvényes képviselő nem kezelheti a vagyont.

A gyámhivatal a törvényes képviselők vagyonkezelői jogát kérelemre vagy a gyermek érdekében hivatalból a szankciós jelleggel vagy egyéb okból *korlátozhatja*, valamint a vagyoni ügyekben való képviselői jogát egyes vagyoni ügyekre vagy az ügyek meghatározott csoportjára nézve korlátozhatja vagy *megvonhatja*.

A gyámhivatali jogköre a vagyont érintő jognyilatkozatok, valamint a gyámi fenntartásos számláról történő pénzfelvét *jóváhagyása*, engedélyezése. A Gyer. 26/B. § szerint a gyámhivatal a gyermek ingatlana tulajdonjogának átruházására irányuló törvényes képviselői jognyilatkozat jóváhagyása esetén, a kiskorú nem tehermentes ingatlanszerzésekor, ingatlana tulajdonjogának átruházásakor vagy megterhelésekor rendeli el a vételár gyámhatósági fenntartásos betétben való elhelyezését. Ha a kiskorút gyermekvédelmi gyám képviseli, akkor szerintem mindig.

A vagyonkezelés tartalmi *felügyelete és szankcionálása* szintén a gyámhivatal feladata. Idetartozik a számadások ellenőrzése is. A Gyer. 158/B.§ (1) bekezdése alapján a benyújtott iratok alapján megvizsgálja a számadás helyességét, elbírálja a kiadások szükségességét, értékeli a gazdálkodás során tanúsított gondosságot, indokolt esetben meghallgatja a korlátozottan cselekvőképes gyermeket a számadással kapcsolatos véleménye megismerése céljából. Ha a számadás helyes, a gyámhivatal azt elfogadja, és végszámadás esetén a számadásra kötelezettet a vagyonkezelés alól felmenti. Rendelkezni kell egyúttal a maradványösszeg

⁶¹ Gyer. 151.§

felhasználásáról, illetve annak betétben történő elhelyezéséről is. Ha a számadás alapján a gyámhivatal hiányt vagy indokolatlan kiadást, illetve a nem megfelelő gazdálkodás eredményeképpen kárt állapít meg, a számadásra kötelezett személyt felhívja, hogy az okozott kár összegét a felhívás kézhezvételét követő nyolc napon belül a betétbe fizesse be. Ha a számadásra köteles az összeget vagy annak egy részét vitatja, a gyámhivatal a követelés érvényesítése iránt polgári pert indít.⁶² Ha a számadásra kötelezett a kötelezettségének nem vagy csak részben tesz eleget, a gyámhivatal ellene számadásra kötelezés iránt polgári pert indít. A gyámhivatal a kereset benyújtásával egyidejűleg a törvényes képviselő vagyonkezelési és a vagyoni ügyekben való képviselői jogát korlátozhatja vagy megvonhatja, a kiskorú részére eseti gyámot rendelhet, illetve a gyámot tisztségéből elmozdítja. A számadásra kötelezett azt a kárt, melyet a gyermeknek jogellenesen okozott, a Ptk.-nak a kártérítésre vonatkozó szabályai szerint köteles megtéríteni.⁶³

Ha a gyámhivatal *huszonöt napon* belül nem kéri fel a gyámot a jelentésben foglalt beszámolója kiegészítésére vagy új beszámoló benyújtására, a jelentésben foglalt beszámolót *jóváhagyottnak* kell tekinteni. A kiegészített vagy új jelentésben foglalt beszámoló jóváhagyásáról a gyámhivatal huszonöt napon belül dönt. A gyámhivatal szükség esetén intézkedik a gyámnak az egyszerűsített számadás helyett éves, rendes számadásra történő kötelezéséről, és felhívja a gyámot arra, hogy kezdeményezze a gyermek érdekében a szükségleteihez illeszkedő és elérhető szolgáltatások igénybevételét.⁶⁴

A kiskorú meghallgatásának kötelezettsége elsősorban azon alapszik,⁶⁵ hogy a gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, és ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon jogairól, jogai érvényesítésének lehetőségeiről, továbbá ahhoz, hogy a személyét és vagyonát érintő minden kérdésben közvetlenül vagy más módon meghallgassák, és véleményét korára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére tekintettel figyelembe vegyék.⁶⁶ A Gyer. 11. § szabályozza a meghallgatási kötelezettség részletszabályait. Nem mellőzhető a meghallgatás a korlátozottan cselekvőképes, illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen gyermek tekintetében vagyoni ügyekben. Ha azonban a kifizetés, valamint a gyámi fenntartásos betétből történő pénzfelvétel éves összege az öregségi nyugdíj mindenkor legkisebb összegének négyszeresét nem

⁶² Gyer. 158/B. § (2)-(3) bekezdés

⁶³ Gyer. 158/C. §

⁶⁴ Gyer. 159. § (5) bekezdés

⁶⁵ A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény az alapvető jogforrása ennek a kötelezettségnek.

⁶⁶ Gyvt. 8. § (1) bekezdés

haladja meg, és a törvényes képviselőt gyakorló személy hitelt érdemlően bizonyítja a gyermek beleegyezését, a meghallgatás mellőzhető. A gyámhatóság a gyermeket törvényes képviselője, illetve egyéb érdekelt jelenléte nélkül is meghallgathatja, ha az a gyermek érdekében áll.

A beleegyezés hitelt érdemlő bizonyításának minősül különösen a szülők vagy más törvényes képviselők magánokiratba vagy közokiratba foglalt nyilatkozata a gyermek véleményéről, vagy ha a gyermek írásban maga is kéri a kifizetést, illetve a pénzfelvételt. A gyámhivatali gyakorlatban a nagyobb értékű vagyoni jogügyleteknél a gyermek először jegyzőkönyvezetten nyilatkozik akarataról a gyámhivatalnak, személyes meghallgatás keretében.

A Gyer. 141. § szerint a gyámhivatal a családbafogadó gyám kérelmére a gyámság ellátásával kapcsolatos *indokolt kiadásainak, költségeinek*, így különösen a gyám úti-, telefon- és ügyintézési költségének a gyermek jövedelméből történő megtérítéséről *dönt*, ha az megfelelő jövedelemmel rendelkezik. A kiadások szükségességét és összegének helyességét a gyámhivatal a számadás elbírálása során állapítja meg. A gyámhivatal a családbafogadó gyám kérelmére gondoskodik a gyámság ellátásával kapcsolatos indokolt kiadások, költségek, így különösen a gyám úti-, telefon- és ügyintézési költségének megtérítéséről, ha a gyámság alatt álló gyermek nem rendelkezik megfelelő jövedelemmel. Ez akkor áll fenn, ha a gyermek, ha rendszeres kedvezményre jogosult. A gyámhivatal döntésében megjelöli azokat a kiadásokat, költségeket, amelyek megtérítését elrendelte. Az *eseti gyámot* – a természetben nyújtott családi pótléknak a gyermek szükségleteire történő felhasználására kirendelt eseti gyám kivételével⁶⁷ – tevékenységéért munkadíj illeti meg. A munkadíj mértékét az eseti gyám felmentéséről határozatot hozó gyámhivatal állapítja meg munkateljesítményének figyelembevételével. Az eseti gyám munkadíjának összegét – a Gyvt. 133/A. § (6) bekezdésében foglalt kivétellel – a gyámhivatal az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének százszorosát meghaladó vagyonnal rendelkező gyermek vagyonának terhére állapítja meg, feltéve, hogy ezzel nem veszélyezteti a vagyonnal rendelkező gyermek lakhatási és megélhetési feltételeit. Ennek hiányában a díj megfizetése a gyámhivatal székhelye szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal feladata. A gyermekvédelmi szakszolgálat által biztosított eseti gyámra ezek nem vonatkoznak.

⁶⁷ Ha gyermekvédelmi gyámként dolgozik, akkor is a munkabérét kapja, és véleményem szerintem nincs külön díjazása, amennyiben eseti gyámként kirendelik.

Dolgozatomban a kiskorúak vagyonkezelésével foglalkozom, a *nagykorúság elérésével* azonban csak jogilag válik felnőtté a kiskorú – már ha nem kerül gondnokság alá. Ugyanakkor a frissen nagykorú váltakat is rengeteg „veszély” fenyegeti a vagyonkezelés során. Erre a témára nem ehelyütt kívánok kitérni, azonban az állam a nagykorúvá vált emberek vagyonának megvédésére, illetve a kezelés segítésére csak nagyon korlátozott mértékben biztosít eszközöket, szolgáltatásokat, illetve jogszabályokat. A gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőtt számára esetlegesen az utógondozás jelenthet segítséget. A tapasztalatok szerint az intézetben nevelkedett fiatalok szinte kizárólag rendszeres és határozott utógondozással, életvezetési tanácsadással képesek "önállóan" szervezni saját életüket. Az utógondozás tehát fokozottan fontos a vagyon megőrzése érdekében. Az utógondozás folyamatát már a nevelt, gyámolt gyermek kiskorúsága idején el kell indítani a gyámhivatalnál. A nagykorúvá váló fiatalok vagyonának megőrzése azonban már másik, szintén nagyon fontos és jelenleg rengeteg kihívással küzdő problematika.

A gyámhivatal feladata, hogy a gyámság alatt álló gyermek nagykorúságának elérése után értesítse a jogosultat a vagyon állagáról, értékéről, kezelőjének személyéről és számadási kötelezettségéről, a letétben lévő vagyon helyéről, a vagyon feletti rendelkezés módjáról, továbbá arról, hogy a számadásra kötelezettel szemben támasztott követelését szükség esetén bírósági úton érvényesítheti.⁶⁸

5. Záró gondolatok

1989-ben a New Yorki Egyezményben összegződött az a jogfejlődési tendencia, mely kialakította a gyermeki jogok katalógusát. A gyermeki jogok külön absztrakciós szintet képeznek a jogági struktúrában, mert azok a „gyermek” jogalanyra megalkotott jogok rendszere, összessége. Ezek lehetnek különféle jogágakba tartozó jogi normák éppúgy, mint speciális csak gyermekekre vonatkozó jogok vagy általános emberi és polgári jogok. A gyermeki jogok általában valamely konkrét ágazati-szakmai jogviszonyban érvényesülnek vagy sérülnek.⁶⁹ A Gyvt. a preambulumban utal a New Yorki Egyezményre.

⁶⁸ Gyer. 143. §

⁶⁹ Dr. Bíró Endre: Gyermeki anyagi jogok

http://www.gyermek.joghaz.hu/dokumentumok/Gyermeki_anyagi_jogok pdf, (2015. 03. 12.)

A *vagyonkezelést* illetően 1945-től folyamatos jogszabályi változásokon keresztül kialakultak és formálódtak⁷⁰ a gyámi és eseti gondnoki, most gyámi (a továbbiakban együtt: gyámi) *vagyonkezelés* legfőbb intézményei és szabályai. Ilyen volt a kezelt *vagyon leltárral történő átvétele*; a *vagyonkezelésre feljogosított személy rendszeres, illetve végszámadási kötelezettsége*; a *vagyonra vonatkozó jogügyletek, a felhasználás, a hasznosítás gyámhivatali jóváhagyáshoz kötése, illetve azok előzetes kontrollja*; a *beszolgáltatási kötelezettség* szabályai; a *gyámi fenntartású letéti számlák kezelése*; valamint a *kiskorú jognyilatkozatainak* megtételi szabályai és gyakorlata, az érvénytelen jognyilatkozatok köre, amelyeket a törvényes képviselő útján sem tehetett meg a kiskorú.⁷¹

Kialakult és formálódott a *kezelendő vagyon körének, tárgyának meghatározása* is. A kiskorú keresménye például nem tartozott a gyámi *vagyonkezelés* hatálya alá, melyet már a régi Ptk. rögzített.⁷² A különböző típusú szociális juttatások besorolása azonban változott, például a családi pótlék 2012. január 1-je után kikerült a gyámi *vagyonkezelés* hatálya alól, míg az árvajáradék mindvégig benne maradt.⁷³ A gyámi *vagyonkezelés* fontos alapelve lett az 1877. évi XX. törvénycikkhez, azaz a Gyámtörvényhez képest, hogy a gyám munkájáért *ellenszolgáltatásban nem részesülhetett*, de a hivatásos és a gyermekvédelemben dolgozó gyámok közalkalmazotti státuszban, *munkabért* kaptak munkájukért. A munkával járó kiadásainak megtérítését valamennyi gyám kérhette. A hivatásos gyám ezt a munkáltatójától, míg a hagyományos gyám a gyámi *vagyon* terhére igényelhetette. Itt nincs mód az utasításért való felelősség polgári jogi, illetve munkajogi szabályait elemezni, de jelzem, hogy véleményem szerint ez ellentmondásos jogi helyzet a gyámi *vagyonkezelési* gyakorlat szempontjából. Az utasíthatóság és a gyám személyében való felelőssége (melyről alább ejtek szót) nehezen összeegyeztethető a gyakorlatban abból a szempontból, hogy végül ki vállalja ténylegesen a felelősséget egy adott jogcselekményért. Bár kétségtelen, hogy a gyámhivatali határozat jogerejénél fogva felmentést ad a gyámnak, de egy szövevényesebb ügyben nehéz kideríteni, ki miért felelős. A gyakorlatban – gyakran a megfelelő szakértelem hiánya okán is – a gyámhivatalok ritkán utasítanak gyámokat konkrét jogügyletekre

⁷⁰ Sok jogintézményt természetesen már a Gyámtörvény is ismert, ahogy azt ismertettem a vonatkozó részekben.

⁷¹ Régi Ptk. 12/A-13/B. §: A kiskorú ajándékozása, idegen kötelezettségért ellenérték nélküli felelősségvállalása vagy jogról való lemondása.

⁷² Régi Ptk. 12/A. § (3) bekezdés

⁷³ A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 13.§ A gyermekotthon vezetője, a javítóintézet igazgatója vagy a büntetés-végrehajtási intézet igazgatója a gyermekotthonban, javítóintézetben vagy büntetés-végrehajtási intézetben lévő és gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekekre tekintettel járó családi pótlék teljes összegét a gyermek teljes körű ellátására vagy ellátásának kiegészítésére használja fel.

vagyonkezelési ügyekben. Ezt a helyzetet a 2014. után életbe lépett új szabályozások sem kívánták tisztázni.

A Csjt. 103. § alapján a gyám a gyámhatóság rendszeres *felügyelete és irányítása* alatt állt, és a hatóság a gyám intézkedéseit megváltoztathatta. A Gyvt. 85. §-nak (4) bekezdése értelmében a „*gyám tevékenységét a gyámhivatal irányítja és ellenőrzi*”. A Gyer. 140. § szerint pedig a gyámhivatal a gyámot a gyermek érdekében megfelelő intézkedés megtételére utasíthatja.⁷⁴ A gyámnak a rendes vagyonkezelés szabályai szerint ugyanazzal a gondossággal kell eljárni, mint saját ügyeiben. A Ptk. 4:244. §-a szerint a gyám a gyámsága alatt álló gyermeknek a vagyonkezelés során okozott kárért a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség általános szabályai szerint felel. A gyámi vagyonkezelés felelősségi szabályai szerint mind a szándékosan, mind pedig a gondatlanul okozott kárért felelnek. Számadás elmulasztásáért vagy annak helytelensége okán számadási per indítható a gyám ellen. A munkaviszonyban tevékenykedő gyámok felelőssége a mai napig rendezetlen, mivel a hagyományos gyám felelőssége és a munkaviszony felelősségi szabályai együtt vonatkoznak rájuk, és a joghézag miatt nehéz feloldani az ebből fakadó gyakorlati ellentmondásokat.

A NYUFIG joggyakorlatában például rendszeresen előfordult, hogy a nem járó, de már kifizetett árvajáradék visszaszerzése érdekében a hivatásos gyám személyes vagyonára kezdeményeznek végrehajtási eljárást. A hivatásos gyámok a munkakörüket a munkajogban nemcsak szokatlan, hanem talán egyedülálló módon polgári jogi felelősség alapján végzik. Ebben a felelősségi formában a gyám nemcsak a szándékosan vagy a súlyos gondatlansággal okozott kárért felel, hanem az enyhe gondatlansággal okozottért is. Tipikusan ilyennek számít egy ellátás igénylésének az elmaradása, illetve késedelme, valamint a gyermeknek ezzel okozott kár. Ez a felelősségi forma talán a Csjt.-ből származott, leginkább annak a szemléletéből, mert a törvény szövege expressis verbis ezt a felelősségi formát nem nevesíti. A gyermekvédelemben működő hivatásos gyámra nem voltak külön felelősségi szabályok

A Gyvt. 85. § (4) bekezdése értelmében a „*gyám tevékenységét a gyámhivatal irányítja és ellenőrzi*”...a feladatainak az ellátásához a területi gyermekvédelmi szakszolgálat segítséget (TEGYESZ) nyújt.”⁷⁵ A szakszolgálat, amely nem mellesleg a gyám munkáltatója, számtalan esetben nem segíti megfelelően a hivatásos gyám munkáját (például előfordul késedelmes kézbesítés, szignálás, szakszerűtlen munkáltatói utasítás). Az ebből fakadó gyámi mulasztás polgári jogi következményeit

⁷⁴ Ptk. 4:237. § (2) bekezdése, ill. a Gyer 140. § (1) bekezdése. A gyám jogkörének korlátozása és intézkedéseinek megváltoztatása különösen a törvényes képviselőt, a vagyonkezelés körében vagy valamely meghatározott ügyben indokolt.

⁷⁵ Györfi Éva: A szakellátásban élő gyerekek vagyonának kezelése – Egy komplex szolgáltatás kiépülése a Fővárosi Tegyeszben. Család, Gyermek, Ifjúság 2010/3. szám: <http://www.csagyi.hu/component/k2/item/178>

elsődlegesen a hivatásos gyám viselte, hiszen az okozott kárért a gyámhivatal be is perelhette. Ezen problémák feloldására szintén nem került sor 2014 után. Ez az adott TEGYESZ-től is függött.

A kiskorú vagyonát megőrizni és gyarapítani kell, a vagyon jövedelme a kiskorú szükségleteire fordítható volt, a gyámhivatal pénzfelhasználási engedélyével. A szabályok szerint a vagyonállag ilyen célra csak gyámhatósági engedéllyel és ultima ratioként volt igénybe vehető. Az önálló vagyonkezelésre történő felkészítés pedig hivatalos formában nem létezett, és sem a gyakorlat, sem a jogalkotó nem próbált erre valamilyen hathatós segítséget nyújtani, leszámítva a gyenge lábakon álló utógondozói ellátást. Tapasztalataim szerint a gyakorlatban az állami nevelésbe vett gyermekek vagyonának felhasználása, kezelése ad hoc módon zajlott, mivel a rendszer valódi kontrollt nem épített ki. Maga a vagyonnal bíró kiskorú jogérvényesítési képessége még nagykorúvá válása esetén is elhanyagolható. Előforduló tapasztalatom volt nem egy esetben, a vagyonkezelő, de sokszor a gyámhivatal hozzá nem értése és hanyagsága, melynek valós jogi következményei az adott szakszolgáltatástól és gyámhivataltól függték. A gyámhivatali és gyámi vagyonkezelési szabályok betartására a vagyonkezelő, valamint a vagyonkezelő kontrollját ellátó gyámhivatali dolgozó hozzáértése és lelkiismeretessége függvényében változott. A partikularizmus, az ad hoc jogkövetés és a tényleges jogi következmények hiánya azt eredményezte, hogy a vagyon megmaradása és hasznosulása – kis túlzással – a szerencsén múlt. A leltár alapján való átvétel a törvény szerint kötelező, mégis sok gyámhatósági kirendelő határozat még a vagyon megnevezését is nélkülözte. Gyakori probléma volt, hogy a gyámok rendszerint nem tettek eleget az ingatlanvagyon-kezelési kötelezettségüknek, vagy olyan ügyleteket eszközöltek, mely kifejezetten kárt okozott az ingatlanban. Más kérdés, hogy ezen ingatlanok hasznosítása általában lehetetlen, mert lelakott, megterhelt és súlyosan deprimált állapotban vannak. A hivatásos gyám semmilyen segítséget nem tud igénybe venni, ami megkönnyítené az ingatlan hasznosítását. A vagyon állagát meg kell óvni, az ezzel kapcsolatosan felmerült kiadásokat finanszírozni kell, esetlegesen gondoskodni kell az ingatlan bérbe adásáról vagy értékesítéséről, ehhez azonban kiadások szükségesek, és itt sokszor elakad a folyamat. A gyámok tehát a gyakorlatban a vagyonmegőrzést próbálták meg elérni, akinek azonban ez sem sikerült, ad hoc módon számíthatott csak a gyámhatóságtól szankcióra. A fenti problémák jó részét mind a gyámhivatali dolgozók, mind a hivatásos (gyermekvédelmi) gyámok esetében a szakértelem előforduló hiánya, a leterheltség és a hathatós vagyonvédelem infrastrukturális hiányai, pl. a tulajdoni laphoz férés

nehézkessége, az intézmény által megbízott ügyvéd hiánya, valamint joghézagok sora okozták. Ezek azonban nagyobb mennyiségben nem igazolt személyes tapasztalataim voltak, azt, hogy ez széles körű gyakorlat lenne, valószínűleg nem lesz módomban verifikálni az eszközeim és lehetőségeim limitált volta okán is.

A gyám joga és kötelessége tehát, hogy gondoskodjon a vagyon megfelelő hasznosításáról, és a rendes vagyonkezelés szabályai szerint intézze ügyeit. Az állami gondoskodásban élő gyermek részére, ha van valamilyen rendszeres bevétele, nyitni kell egy gyámhatósági fenntartásos folyószámlát, és a pénzt ott kell tartani; a számla kezelője a gyám. A gyermek írásbeli kérelme alapján a gyám kérelmezi a gyámhivataltól az úgynevezett pénzfelszabadítási kérelemmel, hogy vásárolhasson magának valamit a folyószámlán lévő pénzből, amivel aztán a gyám a gyámhivatal felé elszámol. Nem egyszer tapasztaltam azonban, hogy a kiskorúak pénzfelhasználási kérelme esetében automatikusan javasolják a kért összeg kifizetését, minden különösebb megfontolás nélkül. Ha a gyám vagy a gyámhivatal nem támogatja a kiskorú kérelmét, akkor nem költhet a folyószámlán lévő készpénzvagyonából. A gyermeknek egyébiránt jár zsebpénz, amit a gondozási helyétől (nevelőszülő, ill. gyermekotthon) kell megkapnia. Ezt önállóan használhatja fel, úgyszintén az esetleges ösztöndíját vagy munkabérét. Nagyobb összegű készpénzvagyon esetében is csak a legritkább esetben kezdeményezik a vagyonkezelők annak befektetését. A számadások ellenőrzése sokszor volt tapasztalataim szerint formai jellegű, a végszámadást a nagykorúság elérésekor a gyám a nagykorú felé teszi, melyet a gyámhivatal nem köteles ellenőrizni. Így a vagyonkezelés sem gyám, sem a nagykorúvá vált személy számára nem végződik megnyugtatóan és jogilag is lezárt módon.

A 2014-től bevezetett gyermekvédelmi gyám az, aki elsősorban ellátja a kiskorú vagyonának kezelését. A nevelőszülő, illetve az intézményvezető erre már nem rendelhető ki, mivel gyám sem lehet.⁷⁶

A korábbi szabályok alapján a nevelőszülői gyám vagyonkezelőként, amennyiben nem rendelkezett megfelelő tudással és rutinnal, komoly nehézségekbe ütközött a vagyonkezelést illetően. Ez esetben kérhette eseti gondnok kirendelését a vagyonkezelői feladatok ellátására. Az *intézményvezető gyámok* ellátták egy darabig a gyámolt vagyonkezeléséhez kapcsolódó feladatokat, ez azonban olyan terhet jelentett számukra, melyet igyekeztek a korábbi vagyonkezelő eseti gondnoknak vagy ügyvédeknek megbízás alapján tovább delegálni. Így

⁷⁶ A 2002. évi IX. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény módosításáról 62. § (1) bekezdése alapján.

azonban a felelősség áttételes lett. 2002-től elsősorban TEGYESZ alkalmazásában lévő eseti gondnok kirendelésére kerülhetett sor a bonyolultabb vagyonkezelések esetében.

A 2014-től életbe lépő jogszabály-módosulások alapján formálódó aktuális állapotokat vizsgálni szeretném: vajon változott-e és ha igen miben különbözik az azt megelőző helyzettől. A hipotézisem az, hogy a rendszer lényeges megújuláson nem esett át, sőt a vagyonkezelés szempontjából valószínűleg még jobban megterhelődött.

A Ptk. továbbra is nélkülözi a gyermeki vagyon kezelésének számonkérhető alapelveit, célkitűzéseit meghatározó szakaszokat, amelyek persze egy magántulajdont tisztelő, a kiszolgáltatott kisebbséget védő és szolidáris társadalomban nem is feltétlenül szükségesek, ez azonban napjaink Magyarországra nem áll. Tisztázatlan és homályos a gyermeki vagyon felhasználásának valós célja, a gyenge lábakon álló szociális ellátórendszerből való gyors kihullás pedig sokak számára tényleg nem hagy más lehetőséget, mint hogy feléljék esetlegesen gyermekük vagyonát.⁷⁷ A komplett szociális ellátó rendszert kellene megváltoztatni ahhoz, hogy számon kérhessük a fenti hiányosságokat a jogszabályokon és a jogalkalmazáson.

⁷⁷ Az egyik Pest megyében található gyámhivatalnál történt a következő eset. A 17 éves állami nevelésben lévő kiskorú – akinek törvényes képviselője voltam – és a már nagykorú testvére közös tulajdonában álló házáról volt szó. Az akkorra az alkoholizmusban teljesen leépült apa, akinek özvegyi joga volt a házon, kórházba került és gondnokság alá helyezték. Az apa életmódjából kifolyólag éveken át a kiskorúak örökölt pénzét használta ennek az ingatlannak a fenntartására a gyámhivatal engedélyével. A 21 éves nagykorú gyermeknek nem volt hol laknia, így a gyámhivatalhoz fordult, hogy a gondnok az apát képviselve engedélyezze a saját házába történő beköltözést, hiszen az özvegyi jog jogosultja, mint hasznélvező dönthet a ház hasznosításáról. A gyámhivatal szerint a gyermeknek díjat kell fizetnie az apának. Az ingatlanban kikapcsolták korábban az áramot, a nagykorú gyermek szerette volna azt visszakapcsolatni, ezért az általam képviselt kiskorú testvére és tulajdonostársa pénzből kérte azt kifizetni, azzal a szándékkal, hogy őt a nevelésből kivenné és az ingatlanba közösen lalnának. Ezt a gyámhivatal nem engedte, holott évekig ennek a kiskorúnak a pénzét „fogyasztotta” az apa, hogy fenntartsa a házat. A gyámhivatal szerint a 21 éves nagykorú nem alkalmas a kiskorú testvér gondozására, a gyámhivatali vezető szerint pedig „van nekünk egy alaptörvényünk, aszerint pedig ez a testvérpár ugye nem számít családnak”. A nagykorú testvérnek élettársa volt, talán arra is utalt. A kiskorú pénzből szerinte most nem lehet az áramot visszaköztetni, mert ez nem szolgálná a kiskorú érdekét. Felhoztam érvként, hogy a közös tulajdon megóvását viszont igen. A gyámhivatal vezetője szerint „tudnak majd gyertyával is világítani”. Félek, hogy ha felhoznám, hogy évekig hagyták az apának megcsapolni a kiskorúak készpénz-örökségét, teljesen elbukom az ügyet. A gyámhivatal-vezető szerint a kiskorú érdeke, hogy legyen vagyona, amikor kilép az életbe. Közöltem, hogy a meglévő 200.000 forintot egy nap alatt elkölti, így viszont talán lenne esélye egy normális ingatlanba költözni. Az apa gondnoka a gyámhivatal kötelékében áll, így csak azt hajlandó aláírni, amit a gyámhivatal mond neki és persze engedélyezi számára, informálisan sem nyilvánít eltérő véleményt. A nagykorú testvér eközben albérletben lakik, ami nagyon sokba kerül, szeretne már az ingatlanába beköltözni, de mindez a gyámhivaltól függ. A szegénységét és kiszolgáltatottságát a hivatalvezető szerint „maguknak köszönhetik”. Szerinte a kiskorú testvér majd jól megérdemelt helyén végzi a büntetés-végrehajtásban (komoly szocializációs problémák vannak vele az állami nevelésben, ezért is venné ki a testvére), esetleg szül egy gyermeket, és ezzel beteljesíti egyetlen értelmes funkcióját a társadalomban. 2013 márciusában történt mindez, Budapeستől 15 km-re egy jól szituált agglomerációs város (akkor már járási) gyámhivatali vezetőjének szájából hangzottak el ezek a mondatok. Tehetetlenül hallgattam az egészet, a nagykorú testvér kérelmét elutasító határozatot megfellebbeztem, de a fellebbezést nem bírálták el határidőn belül, én pedig kiléptem a Pest megyei TEGYESZ kötelékéből, ahol hivatásos gyámként szembesültem az ilyen és ehhez hasonló helyzetekkel.

Témánk szempontjából a legnehezebb élethelyzetek egyike a kiskorú gyermek vagyonának a kezelése. Ebben a jogviszonyban olyan életviszonyok keverednek, melyek túlnyúlnak a jog határain, és a kultúra, a gazdasági helyzet, a szociális, valamint a gyermekjóléti rendszer visszatükröződései. A gyakorlatban előforduló esetek megvizsgálása után és a területen szerzett munkatapasztalataimat kiértékelve egyre jobban körvonalazódik annak az igénye, hogy ennek a területnek más szabályozást és intézményi struktúrát kellene adni. Főként azért, mert az erősen anómiás, jogokat csak az erő érzetkor betartó társadalmi normakövetés, a kiszolgáltatott csoportok, mint amilyenek a gyermekeké is, azok jogainak sérelmeihez vezethet. Sajnálatos, hogy visszhangtalan marad az ilyen típusú abúzus a nyilvánosságban és a szakmai közvéleményben. A modern informatikai rendszerek világában még a jelenlegi jogszabályok módosítására sem volna szükség megfelelő, átlátható és egyidejű vagyon-nyilvántartórendszer felállításához. Félek azonban, hogy ez sem az államapparátusnak, sem a szülőknek nem áll igazán érdekében, az okokra pedig csak tudományosan nem igazolható sejtéseim vannak. A vizsgált jogterületen nagyon is számít a „helyzet”, ami a társadalmi és jogi struktúrába ágyazódva jön létre, és erre a jogalkotónak és a jogalkalmazónak is figyelmet kell fordítania. A visszaélések kiszűréséhez nagyon érzékeny szociális intézményrendszer és felvilágosult mikrokörnyezet lenne szükséges. Minden hatalmi helyzetet kontrollálnunk kell, még hozzá megfelelően, valószínűleg többféle eszközzel. A vagyonvédelem tekintetében pedig remélem, hogy a jogszabályi környezet felvázolása után sikerül majd megfogalmaznom, milyen további *megoldási javaslataim* vannak e téren, például azt is, hogy olyan típusú nyilvános és regisztrált nyilvántartás jöjjön létre, mint akár a földhivatali nyilvántartások rendszere, mert ez egy részét megelőzheti a visszaéléseknek.

The rules and practices of the guardianship assets management

Summary

The guardian is obliged to practice his or her activities in the best interests of the child. In the course of his activities, the guardian must ensure that the minor in possession of his judgment is able to participate in the

preparation of the decisions affecting him or her, and to express an opinion.

If the Ptk. unless otherwise provided, the provisions on the rights and obligations of the parent exercising parental responsibility shall apply *mutatis mutandis* to the rights and obligations of the guardian.

Asset Management is a part of the legal representation and parental control of our civil law. As a result, asset management for minors is primarily the right of a parent or guardian acting within the legal representation, who makes legal statements in the name of a minor which relate to his or her property. The applicable rules are in several places in the Civil Code and other legislation. The rules of the legal statements of the minors with limited ability to act and incapacitation, the content of parental supervision and the legal representation of the child.